

חבורה מטות מסעי

לעילוי נשמתן של אהרן בן מרדכי ורעייתו סולתנה בת ר' שלמה ואסתר – לעילוי נשמתן של אהרן בן משה ורעייתו פרלה בת עמרם
לע"נ לוסית סוליקא – לע"נ דוד בן י-הודה – לע"נ מימון בן שמטוב

Les filles héritent-elles selon la Torah ? (2)

כתובות נב ע"ב

מתני' מתני' לא כתב לה "בני דכרין דיהו" ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיה יתר על חולקהון דעם אחוהון" — חייב, שהוא תנאי בית דין. "בני נוקבין דיהו" ליכי מינאי יתנון יתבן בביתי ומיתנון מנכסי עד דתלקחון לגוברין" — חייב, שהוא תנאי בית דין. "את תהא יתבא בביתי ומיתנון מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיה בביתי" — חייב, שהוא תנאי בית דין. כך היו אנשי ירושלים כותבין. אנשי גליל היו כותבין כגנשי ירושלים. אנשי יהודה היו כותבין: "עד שירצו הירושין ליתן לה כתובתיה". לפיכך אם רצו יורשין — נותנין לה כתובתה ופותרין אותה. **גמ'** אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה התקינו כתובת בני דכרין — כדי שיקפוצו אדם וכתוב לבתו כבנו. ומי איכא מידי דרממנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות, ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא? הא גמי דאורייתא הוא, דכתיב: "קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניהם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים". בשלמא בנים — בידיה קיימי. אלא בנותיה, מי קיימן בידיה? הא קא משמע לן, דנלבשה וניכסיה וניתיב לה מידי, כי היכי דקפצי עלה ואתו נכסי לה. ועד כמה? אפני ורבא דאמרי תרניהו: עד לעישור נכסי.

בבא קמא דף מ ע"א

תנו רבנן: שאלו בחזקת תם, ונמצא מועד — בעלים משלמין חצי נזק, ושואל משלם חצי נזק. הועד בבית שואל, והחזירו לבעלים — בעלים משלמין חצי נזק, ושואל פטור מכלום. אמר מר: שאלו בחזקת תם, ונמצא מועד — בעלים משלמין חצי נזק, ושואל חצי נזק. ואמאי? לימא ליה: תורא שאילי, אריא לא שאילי! אמר רב: הכא במאי עסקינן — שהכיר בו שהוא נגחן. ונימא ליה: תם שאילי, מועד לא שאילי! משום דאמר ליה: סוף סוף אי תם הנה — פלגא נזקא בעית שלומי; השתא גמי, זיל שלים פלגא נזקא. ונימא ליה: אי תם — הנה משתלם מגופו! משום דאמר ליה: סוף סוף, את — לאו תורא בעית שלומי לדידי? ונימא ליה: (מ' ב) אם תם — הנה מדינא, ומפטרינא! ואפילו למאן דאמר פלגא נזקא ממוןא, נימא ליה: אי תם הוא — הנה מעריקנא ליה לאגמא! אלא הכא במאי עסקינן — בגון דאקדים בי דינא, ותפסיה. אי הכי, בעלים אמאי משלמים חצי נזק? נימא ליה: אתפסיה לתורא — בינא [ד] מאן דלא מצינא לאשתעווי דינא בהדיה! משום דאמר ליה: אי אהדרתיה ניהלך, לאו מינך הו' שקלי ליה!? ונימא ליה: אי אהדרתיה ניהלי, הנה מעריקנא ליה לאגמא!

שולחן ערוך חושן משפט י"ב, ו'

דיין שבאו לפניו רך וקשה וכל דיני פשרה

מי שתובעים אותו ממון שהוא מוחזק בו אסור לבקש צדדים להשטט כדי שיתרצה הלה לעשות עמו פשרה וימחול לו על השאר: הגה ואם עבר ועשה אינו יוצא ידי שמים עד שיתן לו את שלו:

שולחן ערוך חושן משפט שס"ט, י"א

אסור לקנות מגזלן ולסטים וליהנות מממנם ודינא דמלכותא כיצד

וכן מלך שגזר שכל מי שיתן מס הקצוב על האיש ישתעבד בזה שלא נתן ובא ישראל ונתן המס שעל ישראל זה העני הרי זה עובד בו יותר מדאי שדין המלך דין אבל אינו עובד בו כעבד: הגה ישראל שהיה חייב לעכו"ם והעכו"ם מכר השטר לישראל אע"פ שאסור לדון עם ישראל חברו בפני עכו"ם ואע"פ שבא מכח עכו"ם מ"מ דיני ישראל יפסקו לישראל זה מה שהיה העכו"ם מרויח לפני דיני עכו"ם הואיל וישראל זה בא מכחו הרי הוא כמוהו בכל מה שהיה יכול לזכות לפני דיני עכו"ם שהוא דינא דמלכותא (תשובת הרא"ש כלל י"ח סי' א' וכו' ס"ס כ"ו) הנושא אשה במקום שדיני בדיני עכו"ם ומתה אשתו לא יוכל אבי אשתו או שאר יורשיה לומר כל הנושא אשה על דעת המנהג הוא נושא ונדון הדבר בדיני עכו"ם דאם מתה (לא) יורשה בעלה או כדומה לזה וליכא בזה משום דינא דמלכותא (ב"י בסי' כ"ו בשם תשובת הרשב"א) דלא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה אבל לא שידונו בדיני עכו"ם דא"כ בטלו כל דיני ישראל (מהרי"ק שורש קפ"ז בשם רשב"א):

שולחן ערוך חושן משפט רע"ו, א'

מציאת בהמה ושט"ח ושובר וגט אשה

ב' שראו גמל או חמור של מציאה וקדמו שניהם והנהיגוהו או משכוהו או שהיה אחד מנהיג ואחד מושך קנו שניהם בד"א בחמור אבל בגמל אם היה אחד מנהיג ואחד מושך המושך קנה אבל לא המנהיג:

שולחן ערוך' אבן העזר קי"א, א'

דין כתובת בנין דכרין

מתנאי הכתובה שיהיו בניו הזכרים יורשים כתובת אמן ונדונייתה שהכניסה בתורת נצי"ב וי"א שאף התוספת בכלל ואח"כ חולקים השאר עם אחיהם בשוה כיצד נשא אשה כתובתה ונדונייתה אלף וילדה בן ומתה בחייו ואח"כ נשא אשה אחרת כתובתה ונדונייתה ר' וילדה

בית יוסף חושן משפט סימן כ"ו סעיף ז

כתב הרשב"א שנשאל על אחד שמתה בתו ותבע את חתנו בערכאות העכו"ם שיחזיר לו כל הנדוניה בטענה אע"פ שבדיני ישראל הבעל יורש את אשתו כיון שהכל יודעים שהם הולכים בדיני העכו"ם הרי כל הנושא אשה שם כאילו התנה כן וכמו שאמרו (כתובות סז) גמלי דערביא אשה גובה פורנא מהם לפי שסומכת עליהם והשיב כל דבר שבממון תנאו קיים ובאמת אמרו שמתנין בכענין זה אבל לנהוג כן מפני שהוא משפט העכו"ם באמת נ"ל דאסור לפי שהוא מחקה את העכו"ם וזהו שהזהירה התורה. לפניהם ולא לפני העכו"ם ואע"פ ששניהם רוצים בכך והוא דבר שבממון שלא הניחה תורה את העם שהוא לנחלה לו על רצונם שייקרו חוקות העכו"ם ודיניהם ולא אפילו לעמוד לפנייהם לדין אפילו בדבר שדיניהם כדיני ישראל והמביא ראיה לזה מגמלי דערביא טועה דכתובה מן הדין היה לגבות ממטלטלי דמיניה ואפי' מגלימא דאכתפיה אלא ששמו רבנן שאין סמיכת האשה עליהם משום שגבייתם לזמן מרובה ובערביא שכל עסקיהם בגמלים סמיכתם עליהם אבל ללמוד מזה לילך בדרכי העכו"ם ומשפטיהם ח"ו לעם קדוש לנהוג ככה וכ"ש אם עתה יוסיפו לחטוא לעקור נחלה הסומך על משענת קנה הרצוץ הזה ועושה אלה מפיל חומות התורה ועוקר שרש וענף והתורה מידו תבקש ואומר אני שכל הסומך בזה לומר שמותר משום דינא דמלכותא טועה וגזלן הוא ואפילו גזילה ישיב רשע מיקרי כדאיתא בפרק הכונס (בבא קמא ס:) ובכלל עוקר כל דיני התורה השלימה ומה לנו לספרי הקודש המוקדשים שחברו לנו רבי ואחריו רבינא ורב אשי ילמדו את בניהם דיני העכו"ם ויבנו להם במות טלואות בבית מדרשי העכו"ם חלילה לא תהא כזאת בישראל חס ושלום שמא תחגור התורה שק עליהם עכ"ל ועיין בתשובת מהרי"ק שורש קפ"ח ושורש א' ושורש ט' ובהריב"ש סי' קע"ט: כתב הרשב"א בתשובה לענין דינא דמלכותא דינא דע שלא אמרו אלא במאי דאיכא הורמא דמלכא ובדברים שהם מדיני המלכות כי כמו שיש לנו משפטי מלוכה כמו שאמר שמואל לישראל (שמואל א ח) כך בשאר העכו"ם דינים ידועים יש למלכות ועליהם אמרו דדיניהם דין אבל דינים שדנים בערכאות אין אלו ממשפטי המלוכה אלא הערכאות דנין לעצמם כמו שימצאו בספרי הדיינים שאם אי אתה אומר כן בטלת ח"ו דיני ישראל עכ"ל. עיין במהרי"ק סי' ס"ו וקפ"א וקצ"ה בענין דינא דמלכותא ועיין בדברי רבינו סימן שס"ט:

בן ומתה בחייו ואח"כ מת הוא והניח אלפים בנו מן הראשונה יורש אלף שבכתובת אמו ובנו מן השנייה יורש ר' שבכתובת אמו והשאר יורשים אותו בשוה נמצא ביד בן הראשונה אלף ות' וביד בן השנייה ת"ר:

שולחן ערוך' אבן העזר קי"ג

עישור נכסים ממה נגבים

א מי שמת והניח בת אומדים דעתו כמה היה בלבו ליתן לה לפרנסת נדונייתא ונותנים לה ומנין יהיו יודעים אומדן דעתו מריעיו ומיודעיו ומשאו ומתנו וכבודו וכן אם השיא בת בחייו אומדים בה: הגה ואם היה עשיר והעני או ותרן ונשתנה דעתו הולכין אחר דעתו האחרונה (טור) ואם לא ידעו ב"ד אומדן דעתו נותנים לה מנכסיו עישור לפרנסת נדונייתה: הגה וכשם שנותנין לבת פרנסה לנדוניה מנכסי האב כך נותנים לה פרנסה מנכסי האם (נ"י פ' יש נוחלין) ויש חולקין (מהרי"ל סי' ע"ה) י"א דאף האב בחיים אין לו [להוסיף] לבתו יותר מעישור נכסים (הר"ן פ' מציאת האשה) ואין נוהגין כן:

ד הניח בנות רבות כל שתבא לינשא נותנין לה עישור הנכסים ושל אחריה עישור מה ששיירה הראשונה ושל אחריה עישור מה ששיירה שניה ואם באו כלם לינשא כא' ראשונה נוטלת עישור ושנייה עישור מה ששיירה ראשונה וכן אפי' הן עשר וחוזרת וחולקות כל העשורים בשוה: הגה אע"פ שעישור נכסים אינה נגבה עד שתבא הבת להנשא מ"מ משערים לפי מה שהניח בעת מותו וכן אם אומדים אותו אומדין אותו מיד שמת ואינה נוטלת עד שתנשא (המ"מ פ' שני בשם הרשב"א ותשובת הרמב"ן סי' מ"ו):